

Biografia lui Fiodor Evfimievici Melnikov prin prisma unor cercetări recente

Leonte Ivanov

Keywords: Russian Emigration; Orthodox Old-Rite Church; Persecution; *Securitate*; Pursuit File; National-Christian Defense League

Emigrația rusă a secolului al XX-lea nu a dat nume mari pe teren românesc: valurile succesive de refugiați de după lovitura de palat din octombrie 1917 au preferat, sub amenințarea expansiunii bolșevismului, țări mai sigure și, cu siguranță, mai prospere, precum Franța, Germania, Italia ori Spania. De aceea, cazurile de ruși stabiliți în România au fost mai curând accidentale și ne semnificative ca număr, România însemnând, de cele mai multe ori, o etapă de tranzit în drumul lor către Vest. Oricum, o țară încă marcată de consecințele primului război mondial și cu o economie firavă nu ar fi putut să absoarbă mase întregi de transfugi și să le asigure condițiile necesare unei ipotetice integrări. Pe de altă parte, dacă ne referim la reprezentanții *intelligenției*, aceștia nu ar fi găsit, în orașele din România, aceleași posibilități de afirmare ca în Apus, ca să nu mai pomenim de bariera limbii sau de ostilitatea aproape nemască a autorităților de aici față de intelectualii ruși (printre aceștia, destui evrei), bănuți că ar putea să propage germenii bolșevismului.

În vara lui 1931, când a trecut clandestin granița în România, Fiodor Evfimievici Melnikov, remarcabil teolog, polemist și istoric al Bisericii, nu era la primul contact cu realitățile de la gurile Dunării: în tinerețe, din dorința de a edita un ziar “întru apărarea ortodocșilor de rit vechi”, el a poposit pentru o scurtă perioadă (1897-1898) la Brăila, unde a scos câteva numere din *Slovo pravdi* [*Cuvântul adevărului*]. La presiunea autorităților din Rusia, gazeta și-a încetat apariția, iar vremelnicul ei redactor s-a întors în patrie. Poate că nu este întâmplătoare alegerea acestui spațiu ca loc de refugiu, ținând cont de vecinătatea cu patria părăsită, de existența unor tipografii accesibile și de legătura pe care Melnikov trebuie să o fi păstrat cu ortodocșii de rit vechi din provinciile dunărene; în mod cert, traversarea Nistrului, pe timp de noapte, “prin sectorul comunei Varnița, județul Tighina”, a fost posibilă cu concursul staroverilor din Basarabia. Până de curând, informațiile cu privire la cele aproape trei decenii trăite de Fiodor Melnikov pe teren românesc erau sumare și, în absența unor documente care să le probeze, destul de incerte. Biografia scriitorului din respectivii ani a putut fi reconstituită doar pe seama lucrărilor publicate de el la Chișinău, Paris¹, Bălți sau Bârlad, a mărturiei bătrânilor și a călugărilor de la Mănăstirea cu hramul Sf. Nicolae din Manolea², locul în care și-a

¹ La Editura Ymca Press.

² În rusă, *Мануиловка*. Localitate din județul Suceava, centru spiritual al ortodocșilor de rit vechi din România.

petrecut ultimii ani de viață, a unor scrisori și pagini de însemnări păstrate, precum și a manuscrisului celei mai importante cărți pe care a redactat-o în România, *Краткая история древлеправославной (старообрядческой) Церкви* [*Scurtă istorie a Bisericii ortodoxe de Rit Vechi*]³. În cronologia evenimentelor trăite de Melnikov pe teren românesc, rămâneau numeroase locuri albe și neclarități, cauzate îndeosebi de mutarea în 1940 a Mitropoliei de Rit Vechi de la Fântâna Albă la Brăila⁴, de dispariția arhivei personale a autorului, de închiderea mănăstirii din Manolea în chiar anul săvârșirii scriitorului din viață (1960) și, firește, de neorânduiala care domnește și astăzi printre hârtiile locașurilor noastre de cult. Iată însă că, în toamna anului trecut, am avut acces la o serie de documente inedite, privitoare la Fiodor Melnikov, aflate în arhiva CNSAS⁵, mai exact la dosarul său de urmărit de la Arhiva operativă. Pentru că, din cele ce urmează, se va vedea că prigoana la care a fost supus în Rusia și în Uniunea Sovietică nu a încetat odată cu trecerea Nistrului, ci s-a prelungit și pe teren românesc, atât pe vremea regelui, cât și a guvernelor generalului Antonescu sau a regimului comunist. Măsurile de precauție pe care și le lua scriitorul, schimbarea frecventă de domiciliu, traiul izolat prin mănăstiri nu au reușit să înfrângă cerbia celor puși să îl supravegheze pas cu pas. Mai mult, odată cu abdicarea regelui, în România se instaurează același regim care îl condamnase pe Melnikov la moarte în contumacie și de care a trebuit să se ascundă în schiturile risipite prin taigaua siberiană ori prin stanițele de cazaci din Caucaz.

Dosar de urmărit

Bănuiala că la arhiva fostei Securități ar putea să existe un dosar pe numele lui F. E. Melnikov o avem de mai mult timp, de pe vremea cercetărilor efectuate prin anii 1990 la Manolea și Viișoara⁶, când mai mulți dintre cei care l-au cunoscut personal relatau despre vizitele pe care i le făceau la mănăstire agenții Securității⁷ sau de drumurile pe care trebuia să le bată el singur la centrul de regiune sau la Fălticeni, spre a fi anchetat ori ca dovadă că nu a părăsit localitatea de reședință. Și într-adevăr, în arhiva CNSAS există un dosar pe numele “Melnicov Teodor”, conținând 112 file, cu documente din perioada 1931-1950, în cea mai mare parte note informative, rapoarte și telegrame ale organelor de securitate, de miliție sau de poliție, dar și cereri, memorii, reclamații semnate de cel urmărit, precum și traducerea în română a lucrării acestuia, *Безбожники тоже верующие, хотя и безсознательно* [*Ateiștii cred și ei în Dumnezeu, chiar dacă în mod inconștient*]⁸, apărută în limba rusă la Chișinău, în 1931. Pe baza acestor documente, ne putem forma o imagine destul de exactă asupra destinului său în România, un destin aparte, marcat de persecuții, interogatorii, domiciliu forțat, toate acestea din simplul motiv că “susnumitul este un

³ A se vedea, în acest sens, articolul nostru, *Ultimul apologet al Creștinismului*, publicat în “Kitej-grad”, 5/1999, iar în versiune rusă, *Последний апологет Христианства*, “Analele Universității «Al. I. Cuza» Iași. Limbi și literaturi străine” 10 (2007).

⁴ Catedra mitropolitană din noua locație începe să funcționeze din august 1940.

⁵ CNSAS, ds. I 262 397.

⁶ Localități învecinate, aflate în comuna Forăști, jud. Suceava.

⁷ Cel mai probabil, ai Serviciului Județean de Securitate Baia.

⁸ Exemplar dactilografiat, conținând 12 file.

intelectual”, dar și de împlinirea unui mai vechi vis al autorului, acela de a-și vedea, în sfârșit, manuscrisele tipărite. Se lămuresc, în bună măsură, circumstanțele arestării sale la Orhei, în 1934, sau cele ale internării scriitorului în lagărul de la Târgu-Jiu, aflăm detalii despre perioada sa transnistreană, despre activitatea la Odessa, despre unele persoane care l-au sprijinit și despre anul stabilirii acestuia la Mănăstirea Sf. Nicolae din Manolea. Cu siguranță, sub aspectul conținutului, dosarul nu este unul excepțional, nu conține manuscrise inedite ori scrisori particulare, lipsesc informații cu privire la perioada petrecută la Ismail, la motivele care l-au determinat să intre în Liga Apărării Național Creștine (LANC)⁹, partid înființat de profesorul A. C. Cuza din Iași, lipsesc chiar și fotografiile despre care se menționează, în mai multe rânduri, că însoțeau unele note informative și rapoarte. Documentele care s-au păstrat sunt redactate în limba țării de adopție: dintr-o fișă personală a lui Melnikov, rezultă că acesta mai cunoștea, în afară de rusă, franceza, și că româna o vorbea puțin. De aceea, la interogatorii, se făcea apel la un translator, iar cererile și memoriile celui urmărit, păstrate în arhiva CNSAS, nu sunt autografe, ci, în mare parte, traduceri din rusă, cu semnătura originală a petiționarului.

O singură dată, din câte se pare, Melnikov a scăpat de sub supravegherea organelor de urmărire, iar agitația care s-a produs la Direcția Generală a Securității Poporului din București, ordinele care încep să curgă dinspre centru către Direcțiunile Regionale¹⁰, mulțimea de agenți trimiși pe teren spre a-l identifica și a oferi superiorilor din Capitală date despre transfug vorbesc despre importanța acestei persoane pentru diriguitorii serviciului în cauză. Lucrurile se petreceau în anii 1949-1950, în contextul schimbării regimului politic în România și al cristalizării noilor structuri de conducere și administrative după model sovietic. Prevăzător, Melnikov se refugiasse în izolata comunitate monahală din Manolea, unde va fi reperat, în cele din urmă, în martie 1950, după numeroase raportări negative, venite din mai toate direcțiunile teritoriale. În urma interogatoriilor de la Serviciul Județean de Securitate Baia, i se alcătuieste “Fișă personală”, iar în adresele trimise la București se consemnează detalii prețioase pentru noi, cu privire la scriitor și la activitatea sa pe teren românesc. Dosarul nu conține documente ulterioare anului 1950, poate și din pricină că, “bolnav, abia mișcându-se dintr-un loc în altul”, Melnikov nu a mai părăsit, după acest an, mănăstirea în care își găsisse adăpost. Cine știe, poate că tot bătrânețea sau, de ce nu?, faptul că provenea din Rusia, l-au salvat de închisoare în

⁹ Partidul a luat ființă în 1923 și a funcționat până în 1935, când a fuzionat cu Partidul Național Agrar al lui Octavian Goga, dând naștere Partidului Național Creștin. Din LANC se va desprinde, în 1927, Legiunea Arhanghelului Mihail, ce îl avea drept lider pe Corneliu Zelea Codreanu. În 1938, se instaurează dictatura regală, iar Partidul Național Creștin este scos în afara legii.

¹⁰ Ordinul trimis în teritoriu pe 3 martie 1950 suna astfel: “Identificați și înaintați în 10 zile date și fotografia lui MELNIKOV TEODOR, fiul lui Efrim, rus, născut în 1862 în URSS. În 1942 pe când locuia în Tiraspol a fost internat de autoritățile românești într-un lagăr, unde a stat până în 1943, iar după eliberare a lucrat la Misiunea Ortodoxă Română din Odessa. În 1944 a venit în România și a locuit la București”. Există, după cum se poate vedea, câteva inexactități în dispoziția emisă de la centru, cu privire la anul nașterii, la numele tatălui și la locul său de reședință de după revenirea din Basarabia.

“obsedantul deceniu”. “Cazul” se va închide un deceniu mai târziu, odată cu trecerea în neființă a persoanei urmărite.

Destine paralele

Cu totul inedită și, în același timp, surprinzătoare apare informația cum că Melnikov, “student la Facultatea de Teologie din Chișinău și domiciliat în Orhei”, “a fost înscris în partidul Ligii Apărării Național Creștine” și că în 1934 a fost arestat și i s-a intentat proces, pentru că, aflat în sala Prefecturii din orașul de domiciliu, “purta la cravată insigna [cu] crucea încârligată”. Cravata cu insigna în cauză era un element vestimentar distinctiv al celor din LANC, iar svastica, simbol al cuziștilor¹¹, reprezenta, în opinia liderului grupării, “legătura nației românești cu trecutul ei cel mai îndepărtat”, făcându-se, desigur, trimitere la traci și la apartenența acestora la rasa ariană. Dacă, în privința purtării acestei mărci distinctive, lucrurile sunt clare, din documentele păstrate la CNSAS nu rezultă circumstanțele ori motivul pentru care scriitorul rus, de altminteri un apatrid, a aderat la partidul lui A. C. Cuza. Se pot face doar presupuneri asupra influenței pe care ar fi putut-o avea asupra lui Melnikov mitropolitul Visarion Puiu, simpatizant al grupării cuziste și “unul din cei mai culți clerici ortodocși interbelici” (N. Iorga), ori profesorul Constantin Tomescu de la Facultatea de Teologie din Chișinău, prieten și sfetnic al înaltului prelat. Există elemente care ne îndreptățesc să credem că autorul *Scurtei istorii a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi* i-a cunoscut pe cei doi și că, în unele privințe, destinele lor s-au intersectat.

Mitropolitului Visarion Puiu nu îi erau străine comunitățile starovere din Basarabia ori din România. Să nu uităm că, pe 10 august 1937, în calitate sa de mitropolit al Bucovinei, înaltul prelat a descins la Fântâna Albă, “împreună cu preoții și diaconii săi, în trei automobile”, ca răspuns la vizita pe care i-o făcuse, cu un an înainte, omologul său din scaunul mitropolitan al Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi, vlădica Pafnutie¹². Chiar dacă, la data vizitei, Melnikov se afla, după cum rezultă din documente, la Ismail, evenimentul este descris pe larg în partea a II-a a *Scurtei sale istorii*¹³. Numit, doi ani mai târziu, secretar al Mitropoliei de la Fântâna Albă, autorul lucrării s-a putut folosi, în consemnarea vizitei, de mărturiile călugărilor martori și de scrisorile oficiale existente pe atunci în arhiva respectivului locaș¹⁴. Destul de sărace în detalii, actele cuprinse în dosarul de urmărit menționează doar faptul că “în timpul războiului antonescian, [Melnikov] a fost utilizat de Visarion Puiu ca propagandist religios și antisovietic în regiunea Odesei” sau că “la Odessa [Fiodor Evfimievici] a

¹¹ Membrii LANC erau obligați să poarte la vedere acest simbol, la fel cum, după introducerea sufragiului universal, fiecare partid trebuia să se înscrie pe listele electorale cu un anume semn distinctiv, pe care să îl recunoască în special neștiutorii de carte. Pe listele electorale, Liga avea drept semn o linie dreaptă, ceea ce semnifica mersul înainte, “alegerea drumului drept”. A se vedea, în acest sens, lucrarea lui Sorin Radu, *Semnele electorale ale partidelor politice în perioada interbelică* (1919-1937), p. 583-584 (<http://www.mnuai.ro/docs/apulum/articole/sorin%20radu.pdf>).

¹² Fost episcop de Brăila, Pafnutie (Fedoseev) a stat pe scaunul mitropolitan între 9 iulie 1928 și 8 aprilie 1939.

¹³ Ф. Е. Мельников, *Краткая история древлеправославной (старобрядческой) Церкви*, Барнаул 1999, p. 308-309.

¹⁴ “Această vizită a lăsat la mânăstire amintiri plăcute”, menționează Melnikov în cartea sa și redă conținutul unei gramote, pe care i-a înmănat-o mitropolitului Pafnutie oaspetele său.

stat timp de 6 luni”, ca “propagandist antisovietic din partea criminalului de război VISARION PUIU¹⁵”, “după care a revenit în România, stabilindu-se în com. Otopeni, jud. Ilfov”¹⁶. Activitatea lui Melnikov la Odessa a început, cel mai devreme, în septembrie 1943, când teologul rus a fost invitat de înaltul prelat să lucreze în cadrul Misiunii Ortodoxe Române din Transnistria (MOR)¹⁷, și s-a încheiat în primăvara anului următor, sub spectrul ocupării Odessei de către trupele sovietice. În toamna lui 1943, Melnikov l-a putut, așadar, cunoaște personal pe mitropolit și lucra în subordinea acestuia. De altminteri, o serie de coincidențe biografice îi apropie pe cei doi slujitori ai lui Dumnezeu: ambii erudiți, mânuind cu pricepere condeiul, au cunoscut deopotrivă “zbuiciumul înstrăinării”, și unul, și celălalt au fost condamnați la moarte (în contumacie) de câte un “tribunal al poporului”, amândoi și-au petrecut ultimii ani de viață în sărăcie și demnitate, în tihna unei mănăstiri, sfârșindu-și zilele pe pământ străin. Există o singură scrisoare, din decembrie 1942, pe care Melnikov o adresează unei înalte fețe bisericești¹⁸, în urma arestului suferit la Tiraspol, prin care solicită restituirea lucrurilor personale confiscate și “restabilirea onoarei și a demnității”. Destinatarul acesteia nu putea fi decât patriarhul de atunci al României, Nicodim Munteanu, sau, și mai probabil, mitropolitul Transnistriei, Visarion Puiu.

În ceea ce privește cealaltă influență, cea a lui Constantin Tomescu, simpatizant și el al grupării LANC și al Partidului Național Creștin, lucrurile par mai simple: dacă Melnikov a urmat cursurile Facultății de Teologie din Chișinău¹⁹, după cum rezultă din mai multe note informative, l-a avut pe acesta profesor, după cum l-a putut cunoaște în calitate de secretar al Arhiepiscopiei Chișinăului (1919-1942) sau de redactor al revistei *Luminatorul*, la care știm că autorul *Scurtei istorii* a colaborat.

Melnikov în România: cronologie pe marginea dosarului de la Arhiva operativă

1897

- prima descindere a lui Melnikov în România, la Brăila, unde va scoate câteva numere din ziarul *Slovo pravdi* [Cuvîntul adevărului];

1931

- Vine în România în acest an, după cum rezultă din nota informativă, datată 27 iunie 1931, trimisă directorului general al Poliției și Siguranței Generale București.

¹⁵ Ministerul Justiției nu a anulat nici în prezent condamnarea la moarte a mitropolitului Visarion Puiu.

¹⁶ Din adresa nr. 118/7467, emisă pe 22 martie 1950, de către Direcțiunea Regională de Securitate Suceava.

¹⁷ Printr-un ordin din 16 noiembrie 1942, mareșalul Ion Antonescu îl numește pe Visarion Puiu șef al Misiunii Bisericești Române pentru Transnistria. Mitropolitul își va îndeplini însărcinarea până pe 14 decembrie 1943, când, “bănuț de rusofilie”, va fi eliberat din funcție. În locul său va fi numit arhimandritul Antim (Nica), care va activa în fruntea Misiunii până la intrarea trupelor sovietice în Odessa, pe 10 aprilie 1944.

¹⁸ A se vedea Anexa I.

¹⁹ Facultatea a fost înființată în 1926 și ținea de Universitatea din Iași. În cadrul acesteia, Constantin Tomescu a fost ales prodecan și era titularul cursului de Istorie a Bisericii Române. Facultatea își va închide porțile pe 28 iunie 1940, când Chișinăul este ocupat de trupele sovietice.

Trecerea “frauduloasă” a frontierei s-a petrecut “prin sectorul comunei Varnița, județul Tighina”. Fiodor Melnikov, “de ani 55, originar din com. Novozâbkov (Ucraina), fost profesor la seminarul de Credință Veche din Moscova și redactor la ziarul religios «Biserica»”, era însoțit de Alla Costin, “de ani 42, originară din com. Zlânca²⁰, Ucraina, fostă stăriță a Mănăstirii de maici «Scala», Ucraina²¹. Susnușiții s-au refugiat din cauza mizeriilor îndurate sub regimul comunist”. Va sta o vreme, după cum rezultă din Fișa personală, la Mănăstirea Cernica.

- I se solicită, de către Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale, să dea o declarație cu privire la “situația din Rusia Sovietică”; traducerea acestei declarații în română (9 pagini dactilografiate) este anexată la dosar.

1931-1936

- Locuiește la Chișinău, va funcționa ca secretar la parohia lipovenească din oraș.
- În 1931 îi apare prima lucrare din seria “Dezmințirea ateismului”, *Безбожники – сами верующие, хотя и безсознательно* [Ateiștii cred ei înșiși în Dumnezeu, chiar dacă inconștient]. O versiune în limba română a acesteia figurează printre documentele inserate în dosarul de urmărit al lui Melnikov.
- Primește autorizația de a ține “conferințe cu caracter antibolșevic” pe teritoriul dintre Prut și Nistru, la Chișinău, Tiraspol și Orhei.
- 10 februarie 1934: “în sala Prefecturii județului Orhei, a fost arestat studentul Melnikov Teodor, de la Facultatea de Teologie Chișinău, membru în organizația LANC, pentru faptul că purta insigna [cu] svastică, care este interzisă”.
- Tribunalul din Orhei îl achită, în ședința publică din 9 mai 1934, “de orice penalitate” pe studentul Melnikov Teodor. Procesul s-a judecat în lipsa inculpatului.

1936-1939

- Locuiește la Ismail.

1939-1940

- Pleacă pentru un an la Fântâna Albă;

1940

- Stă la Brăila, în satul Pisc.

1941

- Publică lucrarea *De unde a provenit credința în Dumnezeu*.
- Revista *Luminatorul* îi tipărește lucrarea *Oare știința neagă credința în Dumnezeu?*

1942

- Pe 27 august se stabilește la Tiraspol. Demersurile în acest sens începuseră în toamna anului precedent.

²⁰ Localitatea *Zlinka* (ucr. *Злинка*) din regiunea Kirovogradsk.

²¹ Nu se dau alte detalii cu privire la această persoană.

- Înaintează o cerere către Misiunea Ortodoxă din Tiraspol pentru “ținerea conferințelor religioase pentru combaterea ateismului și comunismului în orașele transnistrene”, unde cei 24 de ani de guvernare sovietică “au lăsat urme adânci”. Propune, de asemenea, Misiunii să îi fie publicată o serie de lucrări de combatere a ateismului.

- Pe 20 octombrie, este chemat la Chestura orașului Tiraspol și arestat. I se confiscă actele, mașina de scris, lucrarea *De unde a provenit credința în Dumnezeu*. Va rămâne închis timp de zece ore, după care, pe timp de noapte, va fi mutat la Parcani. “Istovit și flămînd, am tremurat tot drumul de frig și de frică. Dar, cu mila lui Dumnezeu, nu mi s-a întîmplat nimic. În comuna Parcani, am fost închis într-o încăpere murdară, împreună cu țigani și prizonieri bolșevici”, mărturisește prizonierul. A doua zi dimineța, a fost trimis sub escortă la Tighina, iar de acolo în comuna Pisc, Brăila, unde a fost lăsat “în voia soartei, fără nici un mijloc de existență, fără haine și fără nici un fel de sprijin”.

- Pentru a afla cauzele arestării și pentru “restabilirea onoarei și a demnității”, Melnikov se adresează în scris Patriarhului României și mareșalului Ion Antonescu. “Până la nenorocirea aceasta”, menționează petiționarul, “eu mă consolam cu speranța că Guvernul Român, ortodox, ca recompensă pentru munca mea, pe tărâmul literar și cultural, în apărarea creștinismului, și pentru chinurile îndurate îmi va acorda la bătrînețe vreo pensie. Iar în realitate, eu ajungând la vîrsta de 68 ani, sunt nevoit a muri de foame, înjosit, umilit, fără nici un sprijin moral și material”.

1943

- Domiciliu forțat în com. Pisc, jud Brăila.

- Printr-o hotărâre a Ministerului de Interne din 30 aprilie 1943, va fi închis, pentru 60 de zile²², în Lagărul de Internați Politic Târgu-Jiu. Motivul: “propagandă stilistă”. Dintr-o notă de pe adresa cu nr. 2.009 din 20 mai 1943, se menționează: “Stilist, internat în lagăr pe 60 de zile, cere eliberarea, pretinzând că a combătut calendarul catolic, nu cel ortodox”²³. Cererea sa de eliberare, adresată comandantului lagărului, col. S. Leoveanu, este trimisă mai departe, Ministerului Afacerilor Interne, de unde primește următoarea rezoluție: “Rămâne unde e până expiră pedeapsa..., apoi se va vedea cum se va comporta”.

- Cumnatul lui F. E. Melnikov, Vasili I. Vavilin²⁴, domiciliat în comuna Otopeni, jud. Ilfov, adresează o cerere ministrului de Interne, solicitând ca, după eliberarea din lagăr a celui dintâi, să i se permită fostului deținut să își aleagă drept domiciliu gospodăria petiționarului, dată fiind “greaua situație materială în care se găsește astăzi de pe urma prigonirii bolșevicilor”. Vavilin se angaja să îi asigure pe viitor întreținerea. Lui Melnikov i se va permite să locuiască în comuna Otopeni.

²² Începînd cu data de 13 mai 1943.

²³ A se vedea Anexa 2.

²⁴ Nu dispunem de date suplimentare cu privire la această persoană, de profesie, din cîte se pare, medic. Știm doar că Maria Vavilin este autoarea unei prime versiuni în limba română a cărții lui Melnikov, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi*. Traducerea a fost finalizată pe 24 iulie 1942. Ce s-a întîmplat însă cu această versiune, nu avem informații.

1943-1944

- Timp de șase luni, lucrează, în calitate de propagandist antisovietic, la Odessa, în cadrul Misiunii Ortodoxe Române din Transnistria.

- “În prezent șade toată ziua în chilia sa și scrie”. “Are legături cu anumite persoane din America și Franța, cu care corespundează”.

1946

- Cere mutarea domiciliului, din comuna Otopeni, în comuna Găneasa, jud. Ilfov. Va rămâne aici până în 1947.

1947

- Pe 7 august 1947, se stabilește la Mănăstirea Ortodoxă de Rit Vechi cu hramul Sf. Nicolae din Manolea, comuna Uidești, jud. Baia. “Cu oricine stă de vorbă, spune că el a trebuit să fugă din Rusia pe motiv că acolo s-a desființat credința și nu a mai putut suferi regimul de acolo”.

1949-1950

- Pe fondul schimbării regimului politic din România, lui Melnikov i se pierde urma. Alertată, Direcțiunea Generală a Securității Poporului București trimite mai multe ordine, în mai 1949 și martie 1950, către direcțiunile regionale, de identificare și localizare a celui urmărit.

- Din scrisoarea informativă a lt. col. de securitate I. Popic de la Direcțiunea Regională de Securitate Baia, datată 22 martie 1950, aflăm că persoana căutată se află, din 1947, la mănăstirea lipovenească din Manolea, “că are atitudini dușmănoase față de URSS” și că, în prezent, “este bătrân, bolnav, abia mișcându-se dintr-un loc în altul”. Fotografia lui Melnikov, care însoțea scrisoarea informativă, lipsește din dosarul CNSAS.

Anexa 1. [F. E. Melnikov către I.P.S. Patriarhul României (?)], [Pisc-Brăila, decembrie 1942]²⁵, copie

Înalt Prea Sfințite Părinte,

Subsemnatul Melnicov Teodor, domiciliat în c[o]m. Pisc, jud. Brăila, am onoare a vă supune următoarele:

Subsemnatul sunt refugiat din Rusia, în timpul revoluției, în anul 1917, ocupam postul de director al Institutului de Teologie din Moscova, creștin. al Ortodoxiei [de rit] vechi și teolog, am întreprins o luptă aprigă [împotriva] ateismului bolșevic, pentru care fapt am fost condamnat de guvernul Sovietic la moarte.

Mult timp mă ascundeam în pădurile siberiene și în munții Caucazului, până când, în sfârșit, am reușit în anul 1931, spre fericirea mea, să vii în România liberă, unde am continuat aceeași luptă contra ateismului și bolșevismului, ținând prin orașele Basarabiei conferințe religioase și publicând mai multe cărți și reviste pentru combaterea sectelor și contra ateismului.

²⁵ O scrisoare în aceeași termeni a fost adresată și mareșalului Ion Antonescu. Epistola poartă data de 16 decembrie 1942.

Unele din ele au fost traduse și publicate în limba română și alte limbi străine, ca de exemplu “De unde a provenit [crediința în] Dumnezeu”, publicată în limba engleză la New York. În privința aceasta, pot să spun că am un merit foarte mare în fața Creștinismului, ceea ce a și fost remarcat și de presa română, și [de cea] străină. Când armata roșie a răpit Basarabia și Bucovina, subsemnatul m-am refugiat în Vechiul Regat, stabilindu-mă în com. Pisc, jud. Brăila, și aici am continuat aceeași luptă contra ateismului. Astfel, am publicat în anul 1941 lucrarea mea “De unde a provenit credința în Dumnezeu”, iar în revista bucureșteană “Luminătorul”, în același an, am publicat “Oare știința neagă credința în Dumnezeu [?]”.

Când însă armata română glorioasă a izgonit bolșevicii din Basarabia, Bucovina, Transnistria, Crimeea, gonindu-i dincolo de Don și Volga, subsemnatul am început a face demersuri pe lângă guvernul român pentru a mi se aproba trecerea în Transnistria, ceea ce am și reușit.

Obținând această aprobare de la guvernul din Basarabia, am plecat în luna August a. c. la Tiraspol, unde m-am stabilit. Tot atunci am făcut o cerere către Misiunea Ortodoxă din Tiraspol-Transnistria, pentru a-mi aproba ținerea conferințelor religioase pentru combaterea ateismului și comunismului în orașele transnistrene, ce la timp eu am făcut în Basarabia, dar mai ales în Transnistria, unde aceasta era necesar, căci guvernarea sovietică timp de 24 de ani a lăsat urme adânci de ateism. Am propus Misiunii de a publica anumite lucrări de ale mele pentru combaterea ateismului, mai ales în locurile unde se simțea mare nevoie de izgonirea bolșevicilor. În acest scop, am început și lucrări noi, utilizând nou material.

Dar, în dimineața de 20 oct. a. c.²⁶, subsemnatul am fost chemat fără veste la chestura orașului Tiraspol și arestat fără nici un motiv și fără nici o explicație și deus la închisoare, socotindu-mă, probabil, cel mai periculos criminal.

Tot atunci, chestura mi-a reținut următoarele acte:

1. Adeverința cu viza de plecare în Transnistria, făcută de prefectura Radu Negru, de care ține com. Pisc și de Circ. III poliție Tiraspol.
2. Autorizația Guvernământului din Basarabia, prin care mi se aprobă trecerea definitivă în Tiraspol-Transnistria.
3. Buletin de înscriere.
4. Carnet de identitate.
5. Certificat de bună purtare.
6. Adeverința Consiliului Eparhial al Episcopiei Chișinău, din care se constată că subsemnatul am ținut conferințe religioase contra bolșevicilor și contra comuniștilor.
7. Adeverința Consiliului Eparhial al Episcopiei Cetatea Albă că am ținut conferințe la Ismail în același sens.
8. Lucrarea mea “De unde a provenit credința în Dumnezeu” cu note biografice făcute de trei profesori ai Facultății de Teologie Române.

În închisoarea chesturei am fost ținut flămând zece ore, iar târziu noaptea am fost expedit cu jandarmii în com. Parcani, pe Nistru, fără a-mi da vreo explicație.

Istovit și flămând tot drumul, am tremurat de frig și de frică. Dar, cu mila lui Dumnezeu, nu mi s-a întâmplat nimic. În com. Parcani, am fost închis într-o încăpere murdară, împreună cu țigani și prizonieri bolșevici, pentru ca apoi, în dimineața lui 21

²⁶ 1942.

oct., să fiu trimis la Tighina și de acolo la Brăila, în com. Pisc, lăsându-mă astfel în voia soartei, fără nici un mijloc de existență, fără haine și fără nici un sprijin.

Când am fugit de bolșevici din Rusia în Basarabia și apoi în Vechiul Regat, creștinii noștri m-au primit cu compătimire și dragoste, pentru că am suferit pentru Hristos, din care cauză îmi dădeau tot sprijinul, atât moral, cât și material. Iar acum când am fost expulzat ca cel mai mare criminal, ai noștri nu numai că nu mă ajută, dar se feresc și de mine, ca de un individ periculos pentru Stat. Tot așa de suspect mă privesc și autoritățile locale, iar ateștii se bucură că adversarul lor a fost atât de crunt lovit și aruncat în mizerie chiar de creștinii ortodocși.

Înainte, până la nenorocirea aceasta, eu mă consolam cu speranța că Guvernul român Ortodox, ca recompensă pentru munca mea pe terenul literar și cultural în[tru] apărarea Creștinismului și pentru chinurile îndurate, îmi va acorda la bătrânețe vreo pensie. Iar în realitate, ajungând la vârsta de 68 de ani, sunt nevoit a muri de foame, înjosit, umilit, fără nici un sprijin moral și material. Situația e îngrozitoare. Ea mă nevoiește de a vă ruga cu lacrimi, Prea Sfințite, să binevoiți a dispune să se facă cea mai severă anchetă, pentru ce am fost arestat, pentru care crimă așa neomenos s-a[u] purtat cu mine, și eu sunt aruncat la pieire sigură, la moarte adevărată.

Toată viața mea au am servit lui Dumnezeu cu cinste, fără prihană și cu sfințenie, dorind a muri în aceeași demnitate.

Vă implor, Prea Sfințite, de a-mi restabili onoarea mea și demnitatea pentru meritele mele înaintea Creștinismului și cinstea mea de ani îndelungați.

Sper în mila lui Dumnezeu și în triumful dreptății prin bunăvoința și înțelepciunea Prea Sfinției Voastre.

Cu adânc devotament

ss. Teodor Melnicov.

Pisc-Brăila.

p[entru] conf[ormitate]

Apostolescu

Anexa 2. [F. E. Melnikov către Ministrul de Interne²⁷]

Domnule Ministru,

Subsemnatul Melnicov Teodor, teolog-misionar, de ani 68, domiciliat în com. Piscu, jud. Brăila, actualmente internat în Lagărul de internați politici Târgu-Jiu, grupa III-a, respectuos Vă rog să luați în cunoștință următoarele:

Pe baza hotărârii Ministerului de Interne din 30 aprilie 1943 sub N 5574 sunt internat pentru 60 de zile în susarătutul lagăr, fiind acuzat că aș fi creat în com. Piscu, jud Brăila atmosferă împotriva calendarului, după cum este menționat și în fișa mea (N matricol 5576). Nu este arătat însă împotriva cărui anume calendar, celui catolic sau celui papist sau împotriva celui arătat de Biserica română.

Eu n-am ascuns niciodată credințele și convingerile mele și într-adevăr am spus și spun că stilul calendaristic papist a fost condamnat și blestemat ca eretic de un șir întreg de soboruri ale Sf. Biserici Orientale, cele mai cunoscute din anii 1583 și 1756; la fel l-a condamnat și vechea biserică rusească în soborurile și cărțile sale polemice. Reprezentanții savanți ai bisericei românești, spre exemplu prof. Cristescu ("Calendarul

²⁷ Generalul Dumitru I. Popescu.

nu e schimbat, ci numai modificat”, București, 1925) și arhimandritul Iuliu Scriban (“Calendarul nou sau vechi”, Odessa, 1942) lămuresc de asemenea că, în ceea ce privește calendarul papist, el este în contradicție cu Soborurile mondiale, cu Apostolii și cu însăși Evanghelia. Tocmai această atmosferă, creată de biserica veche și teologii români este aceea pe care am respirat-o și o respect.

În ceea ce privește însă stilul bisericesc adaptat și aplicat de Biserica Română el este, după cum noi o știm, pe jumătate nou și pe jumătate vechi. Nașterea Domnului, Botezul Domnului, Întâmpinarea Domnului, Buna Vestire și alte sărbători mai puțin însemnate se țin după stilul nou, iar cele mai importante: Sf. Paști, Înălțarea Domnului, Rusaliile, Ziua Sf. Duh se țin după stilul vechi, spre deosebire de papaști, protestanți și întreaga Europă și America.

Noi nu cunoaștem nici bazele, nici scopurile unui astfel de stil. Noi nu știm de asemenea dacă în Biserica Românească există o Pascalie calculată după acest stil. De aceea, eu am propus enoriașilor Bisericii Vechi, înainte de a primi acest stil, să formuleze o rugămintă către Guvern, sau către Sf. Sinod al Bisericii Românești, de a i se permite să convoace un sobor la care să discute și să ia o hotărâre în problema stilului, după ce vor lua cunoștința de noua Pascalie și de toate materialele în legătură cu acest stil.

Nu poate să existe o credință forțată. Forțat poate să existe doar ipocrizie, înșelăciune, falsitate. Dar asta este ceea ce cere de la noi guvernul român?

Întreaga vina mea constă doar în aceste propuneri. Dar, în esență, aceasta nu constituie nici o crimă, nici contra bisericii, nici contra statului: este doar franchețe și sinceritatea cinstită, absolut necesare în toate chestiunile ce privesc credința și biserica.

Pe baza celor înșirate mai sus, respectuos vă rog să binevoiți a dispune suspendarea internării și eliberarea mea.

Cu profund respect,

Feodor Melnicov

18 Mai 1943

D^{sale}

D^{lui} Ministru al Internelor

București

Anexa 3. [Scrisoarea lui V. I. Vavilin către Ministrul de Interne]

Domnule Ministru,

În calitatea mea de cumnat al dlui Teodor E. Melnicov, intelectual, refugiat din Rusia Sovietică, care actualmente se găsește internat în lagărul de la Tîrgul Jiu pentru motive pe cari eu nu le cunosc, Vă rog respectuos să binevoiți a dispune, dacă nu se poate ierta de restul osândei lui, să i se admită ca, după expirarea pedepsei, să-și aleagă domiciliul la gospodăria subsemnatului din comuna Otopeni, jud. Ilfov. Aceasta o solicit din motivul că eu, găsindu-mă la vârsta de 82 ani, aproape tot trecutul meu este strâns legat de viața acestui om care mi-a făcut mult bine, vreau să-i fiu de ajutor în greaua situație materială în care se găsește astăzi de pe urma prigonirii bolșevicilor.

În așteptarea unui rezultat favorabil, primiți Domnule Ministru asigurarea stimei ce vă păstrez.

V. I. Vavilin

Com. Otopeni, Jud. Ilfov

Domniei Sale,

Domnului Ministru al Internelor
București

**The Biography of Fiodor Evfimievici Melnikov According to Some Recent
Researches
(abstract)**

Relying upon the study of the pursuit file of the writer and missionary theologian Fiodor Evfimievici Melnikov and on the documents in Romania referring to him, the paper intends to reconstitute his life's last three decades, under the unfavorable circumstances of the Second World War, of the changings of the political regime in Romania and of the setting up of the Communist regime.